

Έργο EQAVET 2016 - 2017

Εγχειρίδιο Διασφάλισης Ποιότητας της Πιστοποίησης της Μάθησης που Αποκτάται στον Εργασιακό Χώρο (Μαθητεία / Πρακτική Άσκηση)

Φεβρουάριος 2017

Με συγχρηματοδότηση από
το πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι απόψεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο δεσμεύουν μόνο τους συντάκτες του και δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη τις επίσημες θέσεις του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.
Το παρόν κείμενο αποτελεί παραδοτέο που εκπονήθηκε στο πλαίσιο των δράσεων του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. ως Εθνικού Σημείου Αναφοράς του Ευρωπαϊκού Δικτύου για τη Διασφάλιση Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	4
1. Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές	4
2. Μεθοδολογίες αξιολόγησης της εργασιακής μάθησης	7
3. Διαδικαστικό μοντέλο πιστοποίησης	10
Παράρτημα-Ορισμοί	11

Εισαγωγή

Το εγχειρίδιο αυτό εντάσσεται στο πλαίσιο των δράσεων που αναπτύσσει ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) ως Εθνικό Σημείο Αναφοράς για την Ελλάδα του Ευρωπαϊκού Δικτύου EQAVET για τη Διασφάλιση Ποιότητας στον χώρο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ).

Πιο συγκεκριμένα το εγχειρίδιο αποτελεί τελικό προϊόν μελέτης που υλοποίησε ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. κατά τη χρονική περίοδο Απρίλιος 2016 - Μάρτιος 2017 με αντικείμενο τη διερεύνηση των μεθόδων και διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας της πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης. Στο πλαίσιο της μελέτης μεθοδολογίες αξιολόγησης μαθησιακών αποτελεσμάτων, έτσι όπως αυτές εφαρμόζονται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γερμανία, Ισπανία, Φινλανδία, Ολλανδία) προσδιορίστηκαν, αναλύθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν σε σχέση με την καταλληλότητά τους για την αξιολόγηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αποκτώνται στον εργασιακό χώρο.

Το εγχειρίδιο θέτει τις αρχές που πρέπει να διέπουν τον σχεδιασμό διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης καθώς και τις κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό αντίστοιχων διαδικασιών. Ταυτόχρονα, προτείνει ένα διαδικαστικό μοντέλο πιστοποίησης με έξι στάδια ανάπτυξης κατάλληλα για χρήση σε καταστάσεις όπου νέες ή βελτιωμένες διαδικασίες απαιτούνται για ποιοτικά διασφαλισμένη αξιολόγηση και πιστοποίηση της εργασιακής μάθησης.

Στο πλαίσιο αυτό, το παρόν εγχειρίδιο φιλοδοξεί να αποτελέσει μια χρήσιμη πηγή πληροφόρησης, αλλά και ένα μεθοδολογικό εργαλείο για τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικών πολιτικών, τους κοινωνικούς εταίρους, τους εκπαιδευτικούς αλλά και όσους εμπλέκονται με οποιονδήποτε τρόπο σε διαδικασίες πιστοποίησης.

1. Αρχές και κατευθυντήριες γραμμές

Όπως προαναφέρθηκε, στόχος του εγχειριδίου είναι να θέσει τις αρχές και τις κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν τον σχεδιασμό διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης ενισχύοντας έτσι την αξιοπιστία των τίτλων σπουδών/προσόντων που χορηγεί ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (Δίπλωμα Επαγγελματικής Ειδικότητας Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΙΕΚ), Πτυχίο Επαγγελματικής Ειδικότητας «Μεταλλουργικού Έτους – Τάξης Μαθητείας»). Παράλληλα, σκοπός είναι να συμβάλλει στις πρόσφατες προσπάθειες του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων για την αναβάθμιση του χώρου της ΕΕΚ και ειδικότερα των συστημάτων μαθητείας.

1.1. Αρχές για τον σχεδιασμό ποιοτικά διασφαλισμένων διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης

Οι γενικές αρχές για τη διασφάλιση ποιότητας είναι ένα κοινό χαρακτηριστικό όλων των ευρωπαϊκών συστημάτων πιστοποίησης. Η αναθεωρημένη Σύσταση για την καθιέρωση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (Μάιος 2017) προτείνει ένα σύνολο 10 «κοινών αρχών» για τη διασφάλιση ποιότητας των τίτλων/προσόντων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που εντάσσονται στο Πλαίσιο. Οι αρχές αυτές κάνουν ιδιαίτερη αναφορά στη διασφάλιση ποιότητας των μαθησιακών αποτελεσμάτων χωρίς, όμως, να περιγράφουν ρητά τη διαδικασία πιστοποίησης. Η εφαρμογή επί-

σης της Σύστασης (Ιούνιος 2009) για τη διασφάλιση ποιότητας στον χώρο της ΕΕΚ (EQAVET) έχει ωθήσει τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες στην ανάπτυξη εθνικών πολιτικών διασφάλισης ποιότητας οι οποίες ωστόσο, επικεντρώνονται κυρίως στις «εισροές» του συστήματος, παρά στα μέτρα που έχουν σχεδιαστεί για τη διασφάλιση ποιότητας του αποτελέσματος. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαίος ο σχεδιασμός ενός διαδικαστικού πλαισίου που θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη στην πιστοποίηση και, ιδιαίτερα την εμπιστοσύνη στις μεθόδους και διαδικασίες αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων (γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες). Ανεξάρτητα, όμως, από τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν, υπάρχουν τουλάχιστον τέσσερα βασικά κριτήρια ποιότητας (Stenstrom & Laine, 2006¹), τα οποία θα πρέπει να χαρακτηρίζουν τον σχεδιασμό κάθε διαδικασίας αξιολόγησης. Από τη μελέτη του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. προκύπτει ότι ένα πέμπτο κριτήριο (πρακτικότητα) θα πρέπει να προστεθεί ιδιαίτερα σε καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από μεγάλες αλλαγές:

Εγκυρότητα: αναφέρεται κυρίως στο ότι οι διαδικασίες αξιολόγησης έχουν σχεδιαστεί με ακρίβεια για να μετρήσουν τον βαθμό επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Αξιοπιστία: συνδέεται με τη συνοχή και την ακρίβεια της διαδικασίας αξιολόγησης, διασφαλίζοντας ότι συγκρίσιμα αποτελέσματα αξιολόγησης προκύπτουν από συγκρίσιμα μαθησιακά επιτεύγματα, π.χ. κατά τη διάρκεια διαφορετικών ετών ή από διαφορετικούς φορείς αξιολόγησης. Το πιο κεντρικό στοιχείο της αξιοπιστίας είναι η αντικειμενικότητα, η οποία μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση διαφόρων αξιολογητών με διαφορετικό βιογραφικό υπόβαθρο.

Διαφάνεια: σημαίνει ότι όλα τα εμπλεκόμενα μέρη σε μια διαδικασία αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευομένων, έχουν ενημερωθεί για τις διαδικασίες και τα κριτήρια αξιολόγησης, τις συνέπειες που συνδέονται με την αξιολόγηση και την ύπαρξη κατάλληλων διαδικασιών προσφυγών.

Αμεροληψία: σημαίνει ότι οι διαδικασίες αξιολόγησης δεν παρέχουν κάποιο ιδιαίτερο πλεονέκτημα σε ορισμένους υποψηφίους ή ομάδες υποψηφίων και δεν εξαρτώνται από προσωπικές απόψεις ή συναισθήματα των αξιολογητών.

Πρακτικότητα: σημαίνει ότι οι διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης στηρίζονται σε ρεαλιστικούς πόρους ή σε προσδοκώμενες και εφικτές συνεργασίες με άλλους εμπλεκόμενους φορείς.

1.2. Κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό διασφαλισμένων ποιοτικά διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης

Η προαναφερθείσα μελέτη που υλοποίησε ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. προτείνει επίσης την υιοθέτηση κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών για τον σχεδιασμό διασφαλισμένων ποιοτικά διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης. Οι ακόλουθες σχετικές οδηγίες, έτσι όπως αυτές διατυπώνονται σε σχετική έκθεση του CEDEFOP², βασίζονται σε συστάσεις προς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικών, τους φορείς πιστοποίησης και τους εμπλεκόμενους στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

¹ Stenstrom, M.L and Laine, K. (eds) (2006). Towards good practices for practice-oriented assessment in European Vocational Education. Jyvaskyla: Jyvaskyla University Press.

² Cedefop (2015a). Ensuring the quality of certification in vocational education and training. Luxembourg: Publications Office. Cedefop Research Paper No.51

Ειδικότερα, οι διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης που εφαρμόζονται, θα πρέπει να:

- Περιλαμβάνουν για όλες τις πολιτικές ΕΕΚ υποχρεωτικά διατάξεις για την πιστοποίηση
- Διασφαλίζουν ότι οι κατάλληλοι ορισμοί και οι προδιαγραφές βασίζονται στην προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων
- Έχουν σχεδιαστεί λαμβάνοντας υπόψη τα μαθησιακά αποτελέσματα που απαιτούνται για την απόκτηση ενός τίτλου σπουδών/πρωτότυπου
- Είναι ρεαλιστικές και όσο το δυνατό απλές, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους συμμετέχοντες (π.χ. επόπτες, εξεταστές, επιτηρητές)
- Διασφαλίζουν την εμπλοκή των εκπαιδευτών της αγοράς εργασίας στην πιστοποίηση και στις σχετικές διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας
- Υποστηρίζουν την ανάπτυξη μιας κοινής αντίληψης μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών για τις απαιτήσεις της πιστοποίησης
- Διασφαλίζουν ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικών, οι φορείς πιστοποίησης και οι εκπαιδευτές (συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτών στον χώρο εργασίας και των αξιολογητών) μοιράζονται την ευθύνη για τη διασφάλιση ποιότητας της πιστοποίησης
- Διασφαλίζουν ότι οι αξιολογητές στον χώρο εργασίας είναι ικανοί και κατάλληλα εκπαιδευμένοι
- Διασφαλίζουν ότι πολλοί και διαφορετικοί αξιολογητές εμπλέκονται και ότι μια ισχυρή επικύρωση της αξιολόγησης συμπεριλαμβάνεται στη διαδικασία πιστοποίησης
- Διασφαλίζουν ότι η αξιολόγηση και η αναθεώρηση χρησιμοποιούνται στον σχεδιασμό και στη συνεχή βελτίωση των διαδικασιών πιστοποίησης
- Διασφαλίζουν την εφαρμογή των αρχών και δεικτών του EQAVET κατά τον σχεδιασμό των μέτρων για τη διασφάλιση ποιότητας των διαδικασιών πιστοποίησης
- Λαμβάνουν υπόψη το δεδομένο ότι η αξιόπιστη και διασφαλισμένη ποιοτική αξιολόγηση που πραγματοποιείται στον εργασιακό χώρο είναι σχετικά δαπανηρή και απαιτεί σημαντική δέσμευση από τον φορέα που εμπλέκεται στην εργασιακή μάθηση
- Αποδέχονται ότι η μάθηση στο χώρο εργασίας δεν αξιολογείται υποχρεωτικά σε εργασιακό περιβάλλον. Το σημαντικό είναι να διασφαλίζεται, ότι η αξιολόγηση και η πιστοποίηση όντως πραγματοποιούνται και ότι αυτό συχνά είναι ευκολότερο να επιτευχθεί μέσω της αξιολόγησης σε σχολικό χώρο

2. Μεθοδολογίες διασφάλισης ποιότητας της αξιολόγησης της εργασιακής μάθησης

Ένα κεντρικό σημείο κατά τον σχεδιασμό της πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης είναι η αναγκαioτητα προσδιορισμού και εφαρμογής κατάλληλων μεθοδολογιών αξιολόγησης. Η μελέτη καταδεικνύει, ότι οι μεθοδολογίες που κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούνται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διακρίνονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: εξετάσεις, συνεχής αξιολόγηση, αναθέσεις εργασιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Μεθοδολογίες αξιολόγησης	Τρόπος
Εξετάσεις	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γραπτές εξετάσεις ✓ Προφορικές εξετάσεις ✓ Τελικές εξετάσεις ή σε στάδια ✓ Εθνικές, περιφερειακές, τοπικές ή κλαδικές
Συνεχής αξιολόγηση	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ημερολόγιο μαθητή ✓ Παρουσίαση ή ολοκλήρωση εργασιών ✓ Καταγραφή της επίτευξης μαθησιακών αποτελεσμάτων ✓ Παρακολούθηση της επίδοσης (καθημερινά, εβδομαδιαίως, μηνιαίως)
Αναθέσεις Εργασιών	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γραπτές εργασίες ✓ Μελέτη περίπτωσης ✓ Δοκίμιο ✓ Ανάθεση έργου ή εργασιακού καθήκοντος

Όπως φαίνεται από τον πίνακα, οι τρεις κατηγορίες μεθοδολογιών αξιολόγησης μπορεί να εφαρμοστούν με ποικίλους και διαφορετικούς τρόπους. Από τις παραπάνω μεθοδολογίες η συνεχής αξιολόγηση και η ανάθεση έργου ή εργασιακού καθήκοντος είναι αυτές που συνδέονται πιο στενά με την αξιολόγηση της εργασιακής μάθησης, μολονότι στο “δουικό” σύστημα οι μεθοδολογίες αυτές υπάγονται σε μια τελική και εφ’ όλης της ύλης διαδικασία εξέτασης.

Όμως, οι περισσότερες από τις μελέτες περίπτωσης που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της έρευνας του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. τονίζουν την ανάγκη **πολλαπλών μεθοδολογικών προσεγγίσεων** για την ακριβή αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται στον εργασιακό χώρο. Οι τρεις παραπάνω προσεγγίσεις αξιολόγησης θα πρέπει να αναλύονται σε σχέση με: **α.** Την καταλληλότητά τους για αξιολόγηση μαθησιακών αποτελεσμάτων **β.** Την ανταπόκρισή τους στα επιμέρους στοιχεία των προσόντων/τίτλων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και **γ.** Τη δυναμική τους αναφορικά με τη διασφάλιση ποιότητας.

Εξετάσεις

Οι τελικές εξετάσεις είναι η πιο κοινή μέθοδος αξιολόγησης της μάθησης που έχει αποκτηθεί μέσω προγραμμάτων μαθητείας. Ιστορικά, σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα οι τελικές εξετάσεις ήταν η μόνη αξιολόγηση για πιστοποίηση, αλλά πρόσφατα παρατηρείται η τάση για χρήση πολλαπλών μεθόδων αξιολόγησης, π.χ. εξετάσεις σε διαφορετικά στάδια του εκπαιδευτικού προγράμματος ή αξιολόγηση κατά την πορεία του προγράμματος, η οποία μετράει στην τελική βαθμολόγηση. Οι τελικές εξετάσεις, κατά κανόνα, περιλαμβάνουν ένα γραπτό τεστ, αλλά μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν προφορικά τεστ ή τεστ σε εργαστήριο αναλόγως των απαιτήσεων του εκάστοτε μαθήματος.

Οι τελικές εξετάσεις έχουν το πλεονέκτημα, ότι αποτελούν μια ορθή διαδικασία διασφάλισης ποιότητας από την άποψη των βασικών κριτηρίων της αξιοπιστίας, της αμεροληψίας και της διαφάνειας. Όσον αφορά στην πρακτικότητα όλα τα συστήματα που εξετάστηκαν χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός συγκεντρωτικού μηχανισμού εξετάσεων με ισχυρούς κανόνες επίβλεψης από αντίστοιχα υπεύθυνους φορείς πιστοποίησης.

Η αδυναμία της προσέγγισης των τελικών εξετάσεων συνδέεται με το κριτήριο της εγκυρότητας. Παραδοσιακά, η μέθοδος αυτή προσανατολίζεται στην αξιολόγηση παγιωμένων προγραμμάτων σπουδών και έχει αποδειχθεί δύσκολη η εξεύρεση εξεταστικής διαδικασίας με την οποία να αξιολογούνται με ικανοποιητικό τρόπο "μαθησιακά αποτελέσματα", ιδιαίτερα εκείνα που αναφέρονται στον τομέα των "ικανοτήτων". Εξετάζοντας πιο προσεκτικά την προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, που τυπικά συνδέονται με εκείνες τις μαθησιακές ενότητες που διδάσκονται στον εργασιακό χώρο, γίνεται αντιληπτό ότι συχνά αυτές αναφέρονται σε μαθησιακά αποτελέσματα όπως, για παράδειγμα, στην ικανότητα ανάληψης ευθύνης στη λήψη αποφάσεων ή/και στην ικανότητα να εργάζεται σε περιβάλλον ή καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από απρόσμενες αλλαγές. Τέτοιου είδους ικανότητες είναι δύσκολο να αξιολογηθούν στο πλαίσιο των γραπτών τελικών εξετάσεων.

Συνεχής αξιολόγηση

Σε πολλά ευρωπαϊκά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης χρησιμοποιείται μια ποικιλία τρόπων συνεχούς αξιολόγησης. Εκτός από τις τελικές εξετάσεις, η χρήση του ημερολογίου του μαθητή αποτελεί αναμφίβολα έναν τρόπο συνεχούς αξιολόγησης, που συναντάται συχνά στη μαθητεία. Κάποιες χώρες έχουν προχωρήσει πολύ στην κατεύθυνση της συνεχούς αξιολόγησης με τον εκπαιδευτή του σχολείου ή τον επόπτη στον εργασιακό χώρο να ορίζεται και ως αξιολογητής. Ωστόσο, τα συστήματα στα οποία ο εκπαιδευτής ή ο επόπτης ορίζεται υπεύθυνος και για την αξιολόγηση είναι ακόμη σπάνια. Από την καταγραφή παραδειγμάτων αξιολόγησης πρακτικής σε χώρες της Ε.Ε. οδηγούμαστε μάλλον στο συμπέρασμα, ότι η συνεχής αξιολόγηση γίνεται κυρίως για λόγους εκπαιδευτικούς παρά ως μια επίσημη συμβολή στη βαθμολόγηση για την πιστοποίηση. Στο πλαίσιο αυτό, η κατάσταση μπορεί να παραλληλιστεί με αυτήν που διαπιστώνεται στη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Σε πολλά συστήματα η συμπλήρωση του ημερολογίου του μαθητή είναι μια προϋπόθεση για συμμετοχή στις τελικές εξετάσεις και αυτό είναι και η μόνη συνεισφορά του στη διαδικασία της πιστοποίησης.

Η σχετικά περιορισμένη χρήση της συνεχούς αξιολόγησης για λόγους πιστοποίησης μπορεί να συνδεθεί με τα κριτήρια ποιότητας. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία, με όλους τους προτεινόμενους τρόπους που αυτή υλοποιείται, διαθέτει σημαντική δυναμική εγκυρότητας, αφού μπορούν να σχεδιαστούν διαδικασίες με τέτοιο τρόπο, ώστε να αξιολογούν και τα πιο εξειδικευμένα μαθησιακά αποτελέσματα. Από την άλλη πλευρά, η εγγενής επικουρικότητα που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη προσέγγιση δημιουργεί προκλήσεις σε σχέση με την αξιοπιστία και την αμεροληψία της διαδικασίας πιστοποίησης. Επιπλέον, είναι πιο δύσκολο να ικανοποιηθεί το κριτήριο της διαφάνειας εξαιτίας της περιπλοκότητας της συγκεκριμένης προσέγγισης. Όσον αφορά στην πρακτικότητα, η ανάγκη για την ύπαρξη ενός “σώματος” από εμπειρογνώμονες σε θέματα αξιολόγησης (στο σχολείο, αλλά και στον χώρο εργασίας) αποτελεί πρόκληση τόσο σε επίπεδο πόρων, όσο και σε επίπεδο οργανωτικών δομών.

Σε σχέση δε με το ιδιαίτερο πλαίσιο της μάθησης στον χώρο εργασίας που εδώ εξετάζεται, είναι φανερό ότι με τη μεθοδολογία της συνεχούς αξιολόγησης αποτυπώνεται αποτελεσματικά ο βαθμός κάλυψης των μαθησιακών αποτελεσμάτων, εφόσον το σύνολο των εμπλεκόμενων διασφαλίζει την αντιμετώπιση θεμάτων αξιοπιστίας και αμεροληψίας.

Ανάθεση εργασιών

Σε μερικά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης -κυρίως σε αυτά που έχουν υιοθετήσει το “δουικό σύστημα”- περιλαμβάνεται η ανάθεση εργασιών ως τρόπος αξιολόγησης που λαμβάνεται υπόψη στην τελική αξιολόγηση, π.χ. ζητείται η συγγραφή ενός δοκιμίου ή η ολοκλήρωση μιας προσομοιωμένης εργασιακής εντολής (εκτέλεση έργου ή καθήκοντος). Σε άλλα συστήματα οι αξιολογήσεις με βάση τη μέθοδο της ανάθεσης εργασιών πραγματοποιούνται κατά διαστήματα καθ’ όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας (σε κάποιες περιπτώσεις όταν ο μαθητής αισθάνεται έτοιμος να αναλάβει την εργασία) και τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων αυτών συνυπολογίζονται στη συνολική βαθμολόγηση και πιστοποίηση.

Η ανάθεση εργασιών προσφέρει ένα μέσο αξιολόγησης προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες ή στις ανάγκες εξειδικευμένων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Η μεθοδολογία αυτή χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συμβατότητας με το κριτήριο της εγκυρότητας. Παρουσιάζει τις ίδιες αδυναμίες σε σχέση με τα κριτήρια της αξιοπιστίας και της αμεροληψίας, αλλά σε μικρότερο βαθμό, αφού η τυποποίηση της ανάθεσης εργασιών και ο τρόπος λειτουργίας των αξιολογητών μπορούν να ελεγχθούν από τον αρμόδιο οργανισμό πιστοποίησης. Όσον αφορά την πρακτικότητα, η προσέγγιση αυτή περιλαμβάνει την ανάγκη διάθεσης αρκετά περισσότερων πόρων από ό, τι απαιτούνται για τις εξετάσεις, αλλά ορισμένες χώρες έχουν προσαρμόσει τον υπάρχοντα μηχανισμό εξετάσεων, ώστε να προσμετρώνται και οι αξιολογήσεις των επιμέρους αναθέσεων.

Σε πολλούς επαγγελματικούς τομείς η χρήση της ανάθεσης εργασιών ως τρόπος αξιολόγησης της μάθησης που επιτυγχάνεται στον χώρο εργασίας είναι εξόχως κατάλληλη, ενώ σε άλλους μπορεί να είναι δύσκολο να προσδιοριστούν οι απαιτούμενες εργασίες ή να διατεθεί το αναγκαίο περιβάλλον. Όμως, ακόμα και αν κριθεί αναγκαία η μέριμνα για μια ανάθεση εργασιών εκτός εργασιακού χώρου (π.χ. σε ένα σχολικό εργαστήριο), εξακολουθεί να είναι δυνατό για τους εμπειρογνώμονες από τον χώρο εργασίας, να συμβάλουν στον σχεδιασμό της εργασίας που θα πραγματοποιηθεί.

3. Ένα διαδικαστικό μοντέλο για την ανάπτυξη μιας ποιοτικά διασφαλισμένης αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Στη αρχική μελέτη του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. παρουσιάζεται μια ευρεία ποικιλία προσεγγίσεων, που έχουν υιοθετηθεί από τις ευρωπαϊκές χώρες για την αξιολόγηση και πιστοποίηση της ΕΕΚ. Ειδικότερα, υπάρχουν πολλές διαφορετικές διαδικασίες που αναπτύχθηκαν για την αξιολόγηση εκείνων των στοιχείων των τίτλων/προσόντων που αναφέρονται στην εργασιακή μάθηση και που κυμαίνονται από την πλήρη ενσωμάτωση της διδασκαλίας στη δομή των “δουικών” συστημάτων έως την υιοθέτηση συστημάτων στα οποία το στοιχείο της εργασιακής μάθησης είναι σχετικά μικρό και λειτουργεί υποστηρικτικά στο πρόγραμμα, που βασίζεται στη σχολική εκπαίδευση.

Καταγράφεται, επίσης, μια ευρύτατη ποικιλία στον βαθμό που τα διάφορα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα έχουν προσδιορίσει τους τίτλους/προσόντα τους με βάση την προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επιπλέον, οι χώρες καθώς και τα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν διαφορετικές παραδόσεις όσον αφορά στη δέσμευσή τους ως προς τη διασφάλιση της ποιότητας.

Λαμβάνοντας υπόψη όλους τους παραπάνω παράγοντες, διαπιστώνεται ότι δεν είναι δυνατό να εντοπιστεί μια και μοναδική κυρίαρχη προσέγγιση για την ανάπτυξη μιας ποιοτικά διασφαλισμένης διαδικασίας αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης. Ωστόσο, συνθέτοντας τα ευρήματα από την εξέταση πολλών και διαφορετικών συστημάτων καθώς και τα δεδομένα από την προσαρμογή τους στην έννοια των τίτλων/προσόντων που βασίζονται σε μαθησιακά αποτελέσματα, μπορεί να προσδιοριστεί ένα απλό μοντέλο-διαδικασία ανάπτυξης μιας ποιοτικής διαδικασίας αξιολόγησης/πιστοποίησης. Το μοντέλο αυτό μπορεί να έχει τη δυνατότητα εφαρμογής σε περισσότερες και διαφορετικές καταστάσεις όπου απαιτούνται νέες ή βελτιωμένες διαδικασίες για τη διασφάλιση ποιότητας της αξιολόγησης και πιστοποίησης της εργασιακής μάθησης.

Το μοντέλο αυτό αποτελείται από έξι (6) στάδια:

1. Ανάπτυξη των γενικών μαθησιακών αποτελεσμάτων για τα επίπεδα 1 έως 8 και τον σχετικό τύπο του τίτλου/προσόντος (π.χ. Δίπλωμα ΙΕΚ), διαδικασία η οποία στις περισσότερες χώρες έχει πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο ανάπτυξης των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων.
2. Προσδιορισμός των συνολικών μαθησιακών αποτελεσμάτων ενός συγκεκριμένου τίτλου/προσόντος (π.χ. Δίπλωμα ΙΕΚ στην Υποδοχή & Φιλοξενία) συμπεριλαμβάνοντας στοιχεία που αφορούν στη σχολική εκπαίδευση και στην εργασιακή μάθηση. Τα μαθησιακά αυτά αποτελέσματα είναι πιο λεπτομερή σε σύγκριση με τα μαθησιακά αποτελέσματα ενός γενικού τίτλου/προσόντος (τύπος προσόντος). Σε πολλές περιπτώσεις ο Φορέας Πιστοποίησης του τίτλου/προσόντος (π.χ. Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. για την περίπτωση των ΙΕΚ) έχει αναπτύξει αυτά τα αποτελέσματα ή θα μπορούσε να το κάνει.
3. Προσδιορισμός εκείνων των μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία αναμένεται να αποκτηθούν σε εργασιακό χώρο από το σύνολο των μαθησιακών αποτελεσμάτων του τίτλου/προσόντος.
4. Προσδιορισμός των μεθόδων αξιολόγησης (διαδικασίες-τρόπος-κριτήρια) με τις οποίες μπορεί να αξιολογηθεί η επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσα από δραστηριότητες που βασίζονται σε μάθηση σε εργασιακό χώρο. Αυτές οι μέθοδοι θα πρέπει να είναι ποιοτικά διασφαλισμένες. Επιπλέον, κάθε μέθοδος που επιλέγεται θα πρέπει να αναπτύσσεται και να προτείνεται λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές και να επικυρώνεται σε σχέση με τη λίστα των κριτηρίων ποιότητας (εγκυρότητα, αξιοπιστία, διαφάνεια, αμεροληψία και πρακτικότητα).

5. Δοκιμή (testing) και τελική επιλογή των μεθόδων αξιολόγησης. Το στάδιο αυτό είναι πιθανό να διαρκέσει αρκετό χρόνο κατά τη διαδικασία ανάπτυξης και απαιτεί αρκετές επαναλήψεις κατά την εφαρμογή του κύκλου ποιότητας EQAVET (σχεδιασμός-δοκιμή-αξιολόγηση-αναθεώρηση).
6. Ανάπτυξη κατάλληλων όρων και διαδικασιών πιστοποίησης για τον συνυπολογισμό των αποτελεσμάτων αξιολόγησης της εργασιακής μάθησης στις συνολικές απαιτήσεις για τη χορήγηση του τίτλου/προσόντος (π.χ. καταμερισμός πιστωτικών μονάδων, αναλογική εκπροσώπηση μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτώνται μέσω σχολικής εκπαίδευσης ή εκπαίδευσης στον εργασιακό χώρο, έλεγχος της βαθμολογίας των αποτελεσμάτων αξιολόγησης). Στα περισσότερα συστήματα η ανάπτυξη των επιμέρους αυτών στοιχείων (όροι-διαδικασίες) πραγματοποιείται με τη συνεργασία των σχετικών εμπλεκόμενων φορέων. Διαφορετικά, κάθε προτεινόμενος διακανονισμός θα πρέπει να συμφωνείται με τους εμπλεκόμενους φορείς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΟΡΙΣΜΟΙ

Γνώση (Knowledge): Το αποτέλεσμα αφομοίωσης της πληροφορίας διαμέσου της μάθησης. Γνώση είναι ένα "σώμα" γεγονότων, θεωριών και πρακτικών, το οποίο συνδέεται με το πεδίο της εργασίας ή της μελέτης. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) η γνώση περιγράφεται ως θεωρητική και/ή τεκμηριωμένη (factual).

Δεξιότητες (Skills): Η ικανότητα εφαρμογής της γνώσης και της τεχνογνωσίας για την ολοκλήρωση καθηκόντων ή την επίλυση προβλημάτων. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) οι δεξιότητες περιγράφονται ως γνωστικές (αναφερόμενες στη χρήση της λογικής, της διαίσθησης και της δημιουργικής σκέψης) ή ως πρακτικές (αναφερόμενες στη χειρωνακτική επιδεξιότητα και τη χρήση μεθόδων, υλικών και εργαλείων).

Ικανότητα (Competence): Η αποδεδειγμένη ικανότητα (ability) χρήσης γνώσης, δεξιοτήτων και προσωπικών, κοινωνικών και μεθοδικών ικανοτήτων σε εργασιακό ή μαθησιακό περιβάλλον με σκοπό την επαγγελματική ή προσωπική εξέλιξη. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) η ικανότητα περιγράφεται με όρους υπευθυνότητας και αυτονομίας.

Μαθησιακή Ενότητα (Unit): Αποτελεί Συστατικό στοιχείο/μέρος ενός προσόντος/τίτλου που αποτελείται από μια συνεκτική δέσμη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων και η οποία μπορεί ανεξάρτητα να αξιολογηθεί και να πιστοποιηθεί. Οι μαθησιακές ενότητες χρησιμοποιούνται για να "δομήσουν" ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

Μαθησιακό Αποτέλεσμα (Learning Outcome): Είναι η αποτύπωση όλων αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να επιτελέσει μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας.

Πηγή: ΚΥΑ 26412, Πλαίσιο Ποιότητας Προγραμμάτων Σπουδών της ΕΕΚ (ΦΕΚ 490, Τεύχος Β', 20.2.2017).

Συγγραφέας: Edwin Mernagh

(Εμπειρογόνων σε θέματα διασφάλισης ποιότητας και εθνικών πλαισίων προσόντων)

Μετάφραση-Επιμέλεια: Αγγελική Αθανασούλη

(Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Πιστοποίησης Προσόντων Ε.Ο.Π.Ε.Π.)

